

собствените си разсъждения, като търси неговата самостоятелност в красотата на художествената творба, чиято същност „не е във въздействието, а в битието“.

Идентификацията на творчество и форма на живот, сливането на теория на изкуството и учение за живота има и спорни страни. „Писмото на младия работник“ утвърждава идеята, че за да осъществи себе си, порива си към творческо съзиждане, човек трябва да приеме съществуващото, без да му се противи, да приеме властта за справедлива, защото „покорството води по-далеч от бунта“. Тази идея напомня мисълта от „Писма до един млад поет“, че не съпротивата, а покорството пред съдбата извежда човека на верния път, позволява му да се добере до търсената височина. По логиката на Рилке революционните скокове по-скоро отклоняват човека от неговата цел. Духовният градеж е продължителен, бавен процес, неподчиняващ се на стремглавите движения на епохата, съсредоточаващ в себе си усилията на миналите и настоящите поколения да пренесат творческата природа в бъдещето. Сравним е единствено с еволюционните процеси в природата, затова не търпи насилие. Мисълта да приемеш властта и всичко съществуващо като неотменна даденост означава за Рилке търпеливо, незримо, постепенно натрупване на духовни ценности. И все пак в нея е заложена немалка доза консерватизъм. Проблематичността започва там, където се прекриват границите на собствената сфера, където теорията на изкуството предявява претенции да бъде теория на съществуването. Приложена към социално-политическата реалност, предлаганата духовна съпротива губи всичко онова, което я прави приемлива и примамлива в изкуството. Стремещът към отстояване на човечността и човешките ценности, към овладяване на живота чрез осъзнаване на неговите деформации престава да играе ролята на вътрешна опозиция срещу съществуващото. Превръща се в доброволно отшелничество, във философия на непротивенето и помирението.

Не само „Писмото на младия работник“, но и почти всички размисли на Рилке за ролята на духовното в развитието на обществото крият в себе си подобна двусмисленост. Опитът му да абсолютизира тази роля, да разглежда духовната природа като самостоятелна величина съдържа в себе си отрицание колкото на насилието, противоречащо на духовното, толкова и на революцията като средство за промяна. За Рилке творецът и революционерът са несъвместими в една личност (свидетелство за това е и отношението му към Горки, отразено в писмото до Карл фон дер Хайт от май 1907 г.). Макар да влага своите усилия в градежа на бъдещето, творецът е „противник и отрицател на революцията“. Рилке не отрича по принцип потребността от изменение на обществото. Неговата естетика се гради тъкмо на убеждението, че изкуството е в състояние да съдействува за обновяване на живота, когато разкрие разрушителните му сили като част от самия него. В това е и активната роля на твореца, изискването да не прикрива страданието и мизерията в действителността. Но като изключва революционната промяна, творецът все пак косвено потвърждава съществуващото. Най-малкото създава възможности за такова тълкуване на делото му. А тъкмо епохата на Рилке е епоха на революционни трусове. Това е борба, ако перифразираме Брехт, преди всичко за хляба и след това за духовността.

ИЗ „ПИСМА ДО ЕДИН МЛАД ПОЕТ“

РАЙНЕР МАРИЯ РИЛКЕ

Париж, 17 февруари 1903 г.

Многоуважаеми господине,

Писмото Ви пристигна едва преди няколко дена. Щё ми се да Ви благодаря за голямото и ценно доверие. Повече едва ли мога да направя. Не мога да се впусна в обстойна оценка на Вашите стихове, защото всяка критическа цел ми е твърде чужда. Нищо не засяга една

художествена творба така слабо, както критическото слово: резултатът всякога е неразбирателство, къде по-угодно, къде по-неугодно. Не всички неща са така понятни и изразими, както се мислят да ни уверят; повечето събития са неизразими, те протичат в едно пространство, където не може да проникне нито една дума, а най-неизразими от всичко са художествените творби, тайнствени съществования, чийто живот продължава, за разлика от нашия, който преминава.

Щом отправям тази предварителна бележка, нека Ви кажа също, че Вашите стихове нямат свой облик, но в тях се долавят негласни и скрити намерения на нещо лично. Чувствувам ги най-ясно в последното стихотворение „Душата ми“. Нещо своеобразно търси тук своя текст и тон. А в хубавото стихотворение „На Леопарди“ като че ли се поражда някакво сходство с този велик самотник. Въпреки това стиховете Ви все още не са независими, самостоятелни, както последното, така и това, което е посветено на Леопарди. Съпътстващото ги писмо не пропуска да ми изясни известна слабост, която чувствувах при четенето на стиховете Ви, без да мога да я назова.

Питате, дали стиховете Ви са добри. Питате ме. Преди това сте питали и други. Изпращате ги на списания. Сравнявате ги с други стихове и се безпокоите, когато една или друга редакция отхвърля опитите Ви. Сега (тъй като ми позволихте да Ви съветвам) Ви моля да се откажете от всичко това. Вие гледате навън, а тъкмо това най-вече не бива да правите сега. Никой не може да Ви съветва и да Ви помага, никой. Има едно-единствено средство. Вгълбете се в себе си. Изучавайте причината, която Ви кара да пишете; проверете дали тя простира корени до дълбините на сърцето Ви, признайте си дали би трябвало да умрете, ако Ви забранят да пишете. В най-тихия час на нощта попитайте себе си преди всичко това: трябва ли да пиша? Поразровете се дълбоко в душата си за искрен отговор. И ако той неизбежно е „да“, ако се налага да срещнете този сериозен въпрос с властното и простичко „трябва“, тогава изграждайте живота си според тази необходимост; до най-безучастния и най-нищожния си час животът Ви трябва да стане символ и свидетелство на този порив. Тогава се приближете до природата. Тогава като първия човек се опитайте да изразите какво виждате и изпитвате, какво и любите, и губите. Не пишете любовни стихове; отбягвайте преди всичко онези форми, които са твърде познати и прости: те са най-трудни, защото е нужна голяма, зряла сила, за да се внесе нещо свое там, където са налице много добри, а отчасти и бляскави традиции. Затова търсете спасение от общите мотиви в тези, които Ви предлагат ежедневието; описвайте Вашите скърби и желания, мимолетните мисли и вярата в някаква красота — описвайте всичко това с дълбока, блага, смирена откровеност и за да се изразите, използвайте нещата от обкръжението си, образите от бляновете си и явленията от спомените си. Ако делникът Ви изглежда беден, не го корете; корете себе си, казвайте си, че още не сте добър поет, щом не съумявате да призовете богатствата му; защото за творца няма бедност и няма бедни, маловажни места. И дори да бяхте в затвор, чийто стени не пропускат до сетивата Ви ни един от звуците на света — нима тогава не бихте разполагали все още с детството си, това великолепно, царско богатство, тази съкровищница на спомените? Към него насочете вниманието си. Опитайте се да извадите от забвения събитията от онова далечно минало; личността Ви ще укрепне, самотата Ви ще нарасне и ще се превърне в светлещ дом, покрай който шумът на другите се разнася някъде отдалеч... И ако това обръщане към себе си, това потапяне в собствения свят роди стихове, тогава няма и да помисляте да питате другите дали стиховете са добри. А няма да се опитвате също така да заинтересувате списанията с тези работи: защото в тях ще виждате своето ценно природно богатство, страници и струна от Вашия живот. Една художествена творба е добра, когато е възникнала по необходимост. В този неин произход е заложена присъдата ѝ: няма друга. Затова, многоуважаеми господине, не мога да Ви дам друг съвет, освен този: да се вгълбите в себе си и да изпробвате дълбочините, от които блика животът Ви; при неговия извор ще намерите отговора на въпроса дали трябва да пишете. Приемете го така, както звучи, без да го тълкувате. Може би ще се окаже, че сте призван за творец. Тогава поемете жребия си и го носете, неговото бреме и неговото величие, без да търсите отплатата, която бихте получили отвън. Защото творецът трябва

ва да бъде сам по себе си един свят и да намира всичко в себе си и в природата, към която се е присъединил.

Но може би и след като се потопите в себе си и в своята самота, ще трябва да се откажете да станете поет (достатъчно е, както казах, да почувствувате, че можете да живеете и без да пишете, за да не е нужно изобщо да го правите). Но и тогава самовглъбяването, за което Ви моля, няма да е безполезно. Във всеки случай оттук нататък животът Ви ще посме по нови пътища, пожеланието ми те да са добри, богати и далечни, е по-голямо, отколкото думите могат да изразят.

Какво друго да Ви кажа? Струва ми се, че всичко подчертах, както се полага; и в края на краищата исках само да Ви посъветвам да израснете безшумно и сериозно в развитието си; нищо не би могло да го наруши по-грубо, отколкото ако гледате навън и отвън очаквате отговор на въпросите, на които вероятно би могло да откликне само най-съкровеното чувство в душата Ви в най-тихия Ви час.

Радостно беше за мен, че в писмото Ви срещнах името на професор Хорачек; изпитвам голямо уважение и трайна благодарност към този мил учен. Не бихте ли му предали моите чувства; много мило, че си спомня още за мен, мога да оценя това.

Стиховете, които любезно ми доверихте, Ви изпращам обратно. И още веднаж благодаря за голямото Ви и искрено доверие; опитах се с този откровен отговор, даден с чиста съвест, да бъда поне малко по-достоеен за него, отколкото може да е един чужд човек, какъвто аз в действителност съм.

С най-дълбоко уважение и причастност:

Райнер Мария Рилке

Ворпсведе край Бремен, 16 юли 1903 г.

Преди около десет дена, твърде измъчен и уморен, напуснах Париж и отпътувах за една голяма северна равнина, чиито шир, покой и небе трябваше да ми помогнат да оздравя. Но пътувах в продължителен дъжд, който едва днес се поразея и прочисти неспокойната, обветрена земя; изпозлувах този първи миг ведрост, за да Ви поздравя, драги ми господине.

Мили господине Капус, дълго не отговорих на едно Ваше писмо, не защото съм забравил, напротив: то беше от онези писма, които човек препрочита, когато го открие сред другите, и в него Ви съзрях сякаш съвсем отблизо. Беше писмото от втори май, сигурно си спомняте за него. Когато го чета, както сега, в безкрайната тишина на тази шир, Вашата загриженост за живота ме трогва, още повече, че и аз съм изпитвал подобни чувства в Париж, където всичко звучи и заглъхва поради изключително големия шум, от който предметите потрепват. Тук, където около мен се простира една величествена земя, над която откъм моретата появяват ветровете, тук аз чувствавам, че на онези въпроси и усещания, които в дълбините си имат свой собствен живот, изобщо не може да се отговори; защото и най-добрите грешат по отношение на думите, когато те трябва да означават нещо много нежно и почти неизразимо. Но все пак си мисля, че не бива да Ви оставя без отговор, щом сте се заловили за неща, които приличат на онези, които обгръщат сега очите ми. Ако се придържате към природата, към простичкото в нея, към дребното, което едва се забелязва, но най-внезапно може да стане голямо и неизмеримо, ако изпитвате такава любов към незначителното дори и ако много скромно, като човек, който служи някому, се опитвате да спечелите доверието на привидно бедното — тогава за Вас всичко ще е по-леко, по-единно и някак по-помирително, може би не за разума, отстъпващ в почуда, но за духовното Ви зрение, будност и знание. Вие сте много млад, стоите в самото начало, затова бих искал да Ви помоля от все сърце, мили господине, да сте търпелив към всичко неразрешено в сърцето Ви и да се опитате да заобичате самите въпроси, които приличат на заключени стаи или книги, написани на свършено чужд език. Не търсете сега отговорите, които не можете да получите, защото не сте могъл да ги изстрадате. А въпросът е в това да се изстрада всичко. Изстрадайте най-

напред въпросите. Може би тогава постепенно, без да забележите, щё се вживеете в отговора. Може би като един особено блажен и чист вид на живота носите в себе си способността да изграждате и създавате; насочете развитието си към нея, но приемайте това, което иде, с голямо доверие и иде ли от волята Ви, от някоя несгода в душата Ви, поемете го върху себе си и нищо не мразете. Полът е бreme; да. Но бreme е това, което ни е възложено, почти всяко сериозно нещо е тежест, а всичко е сериозно. Ако можете да разберете това и ако успеете, от само себе си, по силата на самата си нагласа и предразположба, на опита, детството и силата си, да се сдобияте със свое (неповлияно от конвенции и нрави) отношение към пола, тогава вече няма да има защо да се страхувате, че ще загубите себе си и че ще сте недостоеен за най-ценното си богатство.

Плътската наслада е сетивно преживяване, не по-различно от чистото съзерцание или чистото усещане, с което един хубав плод изпълва езика ни; тя е велик, безграничен опит, който ни се дава, знание за света, богатството и блясъка на всяко знание. И лошо е не това, че я приемаме; лошо е, когато почти всички злоупотребяват с този опит и го прахосват, вземат го за дразнение, заместващо умората от живота, и за развлечение, вместо за средоточие на върхови моменти. Хората са превърнали и яденето в нещо различно: бедност, от една страна, излишество, от друга, са помътнили яснотата на тази потребност, а също тъй помътнили са всички дълбоки, простички потребности, чрез които животът се обновява. Но отделният човек може да си ги изясни и изживее с ясно съзнание (ако не отделният, който е твърде зависим, то поне самотният). Може да си припомни, че всяка красота у животните и растенията е скрита, тайна форма на любов и копнеж и може да съзри животното така, както съзира растението — търпеливо и доброволно съвкупляващо, размножаващо и развиващо се не поради физическо влечение, не поради физическо страдание, а покорявайки се на необходимости, които са по-велики от страст и страдание, по-мощни от воля и възпротивление. О, ако човек би възприемал по-смирено и би носел по-достойно тази тайна, изпълваща земята до най-незначителните ѝ творения, да би понасял и чувствувал колко ужасно тежко е, вместо да гледа леко на това. Да би се отнасял страхопочитателно към своята плодовитост, която може да бъде само е д н а, независимо дали изглежда духовна или телесна; защото и духовното творчество произтича от физическото, има една същност с него и представлява само по-деликатно, по-пленително и по-трайно повторение на плътската наслада. „Мисълта, че си творец, че създаваш, че изграждаш“ е нищо без непрестанното си, велико потвърждение и осъществяване в света, нищо без многообразното си признание чрез предмети и животни, а творческата наслада е така неопишуемо красива и богата, единствено защото е изпълнена с унаследени спомени от зачеване и раждане на милиони. Хиляди забравени любовни нощи се съживяват в една творческа мисъл и я изпълват с величие и извисеност. А тези, които нощем се срещат и се сплитат в лееещо сладострастие, вършат нещо достойно и събират сладост, дълбочина и сила за песента на някой бъдещ поет, който ще се роди, за да разкаже за неопишуеми блаженства. Те призовават бъдещето; дори да се заблуждават и да се прегръщат слепешком, бъдещето идва, един нов човек се възправя и из привидно случайното се пробужда законът, според който едно устойчиво семе ще си пробие път към яйцеклетката, идеща открита към него. Нека повърхността не Ви заблуждава; в дълбината си всичко се превръща в закон. А онези, които изживяват тази тайна погрешно и лошо (те са много), я губят само за себе си и я предават нататък в неведение, като затворено писмо. Нека множеството от имена и сложността на случаите не Ви заблуждава. Може би над всичко, като един общ копнеж, стои едно велико майчинство. Красотата на девойката, едно същество, „което (както сполучливо сте се изразили) не е постигнало още нищо“, е майчинство, което се догажда за себе си и се подготвя, плаши се и жадува. Красотата на мляката е майчинство, което служи, а старичата пазят велик спомен. Дори и в мъжа, струва ми се, има майчинство, телесно и духовно; неговото зачеване също е един вид раждане и раждане е, когато той твори, черпейки от дълбините на своето богатство. Може би половете си приличат повече, отколкото си представяме, и може би великото обновяване на света ще се състои в това, че мъжът и девойката, освободени от всяко измамно чувство и неохота, ще се търсят не като противоположности, а като братя и сестри, като съ-

беди, и ще се събират като хора, просто за да носят сериозно и търпеливо бремето на пола, което им е възложено.

Но всичко това, което някога вероятно ще могат мнозина, самотникът може да подготви още днес и да гради с ръцете си, които по-малко грешат. Затова, драги ми господине, обичайте самотата си и носете болката, която тя Ви е причинила, носете я със сладкозвучна жалба. Защото тези, които са близо до Вас, са далеч, казвате Вие, а това показва, че около Вас започва да става просторно. И ако близостта е далечна, то просторът Ви стига чак до звездите и е безкраен; радвайте се на растежа си, в който никой друг не може да участва, бъдете добър към тези, които остават назад, бъдете сигурен и спокоен пред тях и не ги измъчвайте със съмненията, и не ги плашете с упованието или радостта си, защото те не могат да ги разберат. Търсете простичко и вярно сдружение с тях, не е задължително то да се променя, когато Вие самият ставате все по-различен и по-различен; обичайте в тях живота в една чужда форма и бъдете снизходителен към възрастните, изпълнени от страх пред самотата, към която Вие питаете доверие. Избягвайте да давате храна за онази драма, която винаги се разиграва между родители и деца; тя отнема много сили на децата и разпилява любовта на старите, въздействаща и стопляща, дори когато е неразбираща. Не търсете от тях съвет и не разчитайте на разбиране; но вярвайте в любовта им, която се пази за Вас като наследство, и се уповавайте на това, че в тази любов има сила и благодат, не е нужно да я отхвърляте, за да отидете далеч!

Хубаво е, че първоначално започвате една професия, която Ви дава самостоятелност и във всяко отношение Ви изправя на собствени крака. Търпеливо изчакайте дали най-съкровеният Ви живот ще се чувства ограничен от тази професия. Аз смятам, че тя е много тежка и придирчива, защото е обременена от големи конвенции и почти не дава възможност за индивидуално разбиране на задачите. Но самотата ще Ви бъде закрила и заслон посред най-отчуждаващите условия и чрез нея ще откриете всички свои пътища. Нека моите пожелания Ви съпровождат, с Вас е и моето доверие.

Ваш:

Райнер Мария Рилке

Швеция, 12 август 1904

Ще ми се отново да поговоря малко с Вас, мили господин Капус, макар че не мога да Ви кажа почти нищо, което помага, какмо ли нещо полезно. Преживели сте много големи скърби, които са отминали. Казвате, че и след като са отминали, Ви е тежко и сте разстроен. Но моля Ви, помислете си дали тези големи скърби не са Ви докоснали по-скоро право в сърцето? Дали много неща във Вас не са се преобразили, дали не сте се променили в нещо, в някое кътче на душата си, докато сте тъгували? Опасни и лоши са само онези скърби, които човек разнася сред хората, за да ги заглуши; подобно на болести, подложени на повърхностно и глупаво лечение, те само затихват и след кратка пауза избухват отново, още по-ужасни; трупат се в душата и представляват живот, неизживян, пренебрегнат, изгубен живот, от който човек може да умре. Ако можехме да виждаме по-далеч от там, докъдето се простира знанието ни, и мъничко по-надалеч от крепостния зид на предгадките си, може би щяхме да понасяме скърбите си с повече доверие, отколкото радостите си. Защото те са миговете, когато в нас настъпва нещо ново, непознато; чувствата ни заразяват в боязлив свян, всичко в душата ни се отдръпва назад, настъпва тишина и новото, което никой не познава, стои там в средата и мълчи.

Мисля, че почти всички наши скърби са моменти на напрежение, които възприемаме като парализа, защото вече не долавяме живота на странните си чувства. Защото сме насаме с чуждото, което е навлязло в нас; защото всичко близко и привично ни е отнето за миг;

защото се намираме посрѣд прѣход, където не можем да останем. Затова и скръбта преминава — новото в нас, онова, което се е присъединило, е влязло в сърцето ни, стигнало е до най-вътрешната му камера и вече не е дори там, а в кръвта. И ние не узнаваме какво е било то. Лесно биха ни убедили, че нищо не се е случило, и все пак ние сме се преобразили, както къща се преобразява, когато в нея е влязъл гост. Не можем да кажем кой е дошъл, може би никога няма да узнаем, но много признаци сочат, че бъдещето навлиза в нас по същия начин, за да се преобрази в самите нас, дълго преди да настъпи. Затова е така важно да бъдем сами и внимателни, когато тъгуваме: защото привидно лишеният от събития и застинал миг, в който нашето бъдеще влиза в нас, е много по-близо до живота от онзи друг, креслив и случасен момент, в който то ни сплотява сякаш отвън. Колкото по-безшумни, по-търпеливи и по-открити сме, когато тъгуваме, толкова по-дълбоко и толкова по-уверено навлиза в нас новото, толкова по-добре го усвояваме, толкова повече то се превръща в нас а съдба и когато в някой по-сетнешен ден то „настъпи“ (а това означава: разпростре се от нас към другите), в дълбините на душата си ние ще се чувстваме родствени и близки на него. Това е необходимо. Необходимо е и натам ще се насочи постепенно развитието ни — да ни сполстява не нещо чуждо, а само това, което отдавна ни принадлежи. Хората трябваше да тъкуват поновому толкова много понятия за движение, щото ще трябва постепенно да се научат и да разбират, че онова, което наричаме съдба, произтича от хората, а не влиза в тях отвън. Толкова много хора не приемат съдбите си, додето те живеят в тях, не ги преобразяват в себе си и единствено затова не разбират какво произтича от тях; резултатът им е дотолкова чужд, че те, в дивия си ужас, го смятат за нещо, което току-що е проникнало в тях и се кълнат, че никога преди не са откривали в себе си нещо подобно. Както дълго се е заблуждавал за движението на слънцето, така човек все още се заблуждава за движението на бъдното. Бъдещето е определено, мили господин Капус, но ние се движим в безкрайно пространство.

Как би могло да не ни е тежко?

И ако пак говорим за самотата, става все по-ясно, че по принцип това не е нещо, което може да се иззира или напуска. Ние с м е самотни. Можем да се залягваме спрямо този факт и да се правим, че не е така. Това е всичко. Но колко по-добре е да осъзнаем, че сме самотни, дори оттук да тръгнем. Разбира се, може да ни се завие свят; защото всичко, върху което обикновено се е спирал погледът ни, ще ни бъде отнето, нищо вече няма да е близко, а всичко далечно ще бъде безкрайно далеч. Онзи, който без подготовка и преход е попаднал от стаята си на върха на голяма планина, трябва да е изпитвал нещо подобно: една несравнима несигурност, усещането, че е оставен на произвола на безмислеността би го унищожило. Би помислил, че пада или че е захвърлен в пространството, или че е разкъсан на хиляди парчета — каква невероятна лъжа би трябвало да изнамери мозъкът му, за да догони и изясни състоянието на сетивата му. Така за онзи, който остава сам, се променят всички разстояния, всички измерения; много от тези промени стават внезапно и тогава, както при онзи човек на планинския връх, възникват необикновени внушения и странни усещания, които сякаш надхвърлят всичко поносимо. Но е необходимо да преживеем и т о в а. Трябва да обхванем съществуването толкова далеч, колкото изобщо е възможно: всичко, дори и невероятното, трябва да бъде възможно в него. Това е всъщност единствената смелост, която се изисква от нас: да бъдем смели спрямо най-странното, най-удивителното и най-необяснимото, което можем да срещнем. Че хората са били страховити в това отношение, е нанесло безкрайна вреда на живота; преживяванията, които наричат „явления“, целият т. нар. „свят на духовете“, смъртта, всички тези толкова близки нам неща чрез ежедневната употреба са така изтласкани от живота, че сетивата, с които бихме могли да ги доловим, са закърнели. Но страхът пред необяснимото е обединил не само битието на отделния човек, той е ограничил също така и връзките между хората, сякаш изтръгнати от руслото на безкрайни възможности и пренесени на пусто крайбрежие, където нищо не се случва. Защото не само леността допринася човешките отношения да се повтарят неопишемо еднообразно и при всеки следващ случай, а и страхът пред всяко ново, непредвидимо преживяване, за което човек се смята неподготвен. Но само онзи, който е готов на всичко, който не изключва нищо, дори и най-загадъчното, ще изживее връзката с друг като нещо живо и ще вникне докрай в собственото си съществуване. Защото колкото и да си представяме съществуването на отделния човек като по-голямо или по-малко

пространство, се оказва, че повечето от нас опознават само едно ъгълче от своето пространство, едно местенце до прозореца, ивица, по която се разхождат нагоре-надолу. По този начин придобиваме някаква сигурност. И все пак много по-човечна е онази изпълнена с опасности несигурност, която кара пленниците в разказите на По да опипват стените на ужасния си затвор, за да не са им чужди неопикуемите ужаси на престоя в него. Но ние не сме пленници. Не падане и гърч са ни отредени и няма нищо, което да ни плаши или измъчва. Даден ни е живот, елементът, който най-добре ни подхожда, а освен това чрез хилядолетното нагаждане така много сме заприличали на този живот, че когато кротуваме, една щастлива мимикрия не позволява да бъдем различни от всичко онова, което ни заобикаля. Нямаме причини да изпитваме недоверие към нашия свят, защото той не е против нас. Ако в него има страхе, то това са н а ш и т е страхе, има ли пропасти, то тези пропасти са наши, а ако има опасности, то ние трябва да се опитаме да ги обичаме. И ако устроим живота си според онзи основен принцип, който ни съветва да се придържаме винаги към трудното, то онова, което сега все още ни изглежда най-чуждо, ще стане за нас най-близко и най-вярно. Нима можем да забравим онези древни митове, които стоят в началото на всички народи, митовите за драконите, които в най-опасния момент се превръщат в принцеси; може би всички дракони на нашия живот са принцеси, които чакат само това да ни видят някога красиви и смели. Може би всичко най-ужасно е в най-дълбоката си същност нещо безпомощно, което очаква от нас помощ.

Не бива да се плашите, мили господин Капус, когато пред Вас се изправи скръб, толкова голяма, колкото още не сте виждали; когато безпокойство, като светлина и сянка от облак, надвисне над Вас и над всички Ваши действия. Трябва да си мислите, че Ви се е случило нещо, че животът не Ви е забравил, че Ви държи в ръцете си; той няма да Ви остави да паднете. Защо искате да отстраните от живота си някое безпокойство, някоя болка, някоя меланхолия, та нали не знаете какво поражда във Вас тези състояния? Защо искате да преследвате себе си с въпроса, откъде идва и какво цели всичко това? Та нали знаете, че сте в преходен момент и нищо не желаете така силно, както да се промените. Ако нещо в предшестващите Ви действия е болестно, имайте предвид, че болестта е онова средство, чрез което даден организъм се освобождава от чуждото; трябва само да му се помогне да бъде болен, да изболедува цялата си болест и да се изтръгне, това е неговият напредък. Във Вас, мили господин Капус, сега стават толкова много неща; трябва да сте търпелив като болен и пълен с упование като оздравяващ; защото може би сте и двете. И нещо повече: Вие сте също лекарят, който трябва да бди над себе си. Но при всяка болест има дни, в които лекарят не може да направи нищо друго, освен да чака. И точно това, доколкото сам сте си лекар, трябва да правите преди всичко.

Не се самонаблюдавайте прекомерно. Не правете прибързани изводи за това, което Ви се случва; просто нека Ви се случи. Иначе лесно ще стигнете дотам да гледате с упрек (това означава морален) към миналото си; то, естествено, участва във всичко, което Ви се случва сега. Но онази част от заблудите, желанията и копнежите на Вашето детство, която действа във Вас, не е това, което си спомняте и осъждате. Изключителните условия на едно самотно и безпомощно детство са така тежки, така сложни, изложени на произвола на толкова много влияния и същевременно така откъснати от всички реални житейски взаимовръзки, че там, където в тях се намесва някакъв порок, той не може току-така да се нарече порок. Изобщо човек трябва да бъде много внимателен с названията; толкова често названието на едно престъпление е това, което разбива даден живот, а не самото безименно и индивидуално действие, което може би е било една напълно определена необходимост в този живот и той е могъл да го приеме без усилие. А разходването на сили Ви се струва така голямо само защото надценявате победата; не тя е „великото нещо“, което си въобразявате, че сте постигнали, макар чувството да не Ви лъже; великото е това, че вече е имало нещо, което сте могли да постигнете на мястото на въпросната заблуда, нещо истинско и реално. Без него и Вашата победа би била само една морална реакция, без голямо значение, но така тя е станала една част от живота Ви. От Вашия живот, мили господин Капус, за който си мисля с толкова пожелания. Спомняте ли си как още от детството този живот е бил изпълнен с копнеж по „великите“? Виждам как сега този копнеж се прехвърля от великите на по-великите. Затова не престава да тежи, но затова пък и няма да престане да расте.

А ако трябва да добавя нещо, то е следното: Не мислете, че този, който се опитва да Ви утеша, живее леко сред прости и благи думи, които понякога Ви облекчават. В неговия живот има много мъка и скърби и той остава далеч зад тях. Но ако беше другояче, той никога не би намерил тези думи.

Ваш:

Райнер Мария Рилке

Превод от немски: Бисерка Рачева